

uniatur, tunc hæresim manifestent; pro in cursu enim in excommunicationem debent verba hæresim manifestare ex se, & sejunctim ab eo, quod habetur in mente, cum de hoc Ecclesia non iudicet, nisi ad extra sit sufficienter manifestatum. Sayrus in can. 1. Bul. Cœn. c. 4.

CAS. II. Cauponarius videns Romipetam velle opprimere Cauponæ famulam tot verberibus ipsum percutit, ut pene totum illius corpus lividum remaneat. Q. an incurrerit excommunicationem ejusdem Bullæ.

Respondeo negative. Livor enim non est interfectio, non vulnus, non mutilatio, de quibus loquitur Bulla; sed est plumbeus quidam color, ex eo procedens, quod in corpore, duro ictu inflicto, exiles venæ contusæ sanguinem ad extremam cutem diffundunt, ut recte inquit Duardus lib. 2. in c. 10. quæst. 2. n. 3. Non eximeretur tamen à censura, si ante ipsius poenitentiam Romipeta moreretur ob impotentiam se curandi; licet enim verberatio alias non fuisset mortalis, fit in casu mortalis circumstantia, ut cum Bonacina notat Rosignolus c. 10. in excomm. ejusd. Bul. immo, juxta Altarium, & Duardum, probabiliter etiam non eximeretur, si in aliqua parte causatus fuisset notabilis tumor, ob quem secuta sit separatio cutis intrinsecus (idem dic, si fractum fuerit aliquod os) aut necessaria sit opera chilturgi, qui partem læsam adaperiat ad extrahendam saniem; tunc enim vehabatur scisura, adeoque vulnus: vel opus est, scisuram facere, & sic percussio est causa vulneris, quod sufficit ad censuram; sicuti enim nihil interest, utrum quis occidat, aut causam mortis præbeat, l. nihil, ff. ad l. Corn. de Sic. ita &c.

CAS. III. Petronius accepta gravi injuria à clerico, audiens hunc occisum fuisse nomine ipsius, ratam habet hujusmodi occisionem, etsi displicentiam exterius ostendat. Q. an per hoc sit excommunicatus, & irregularis.

Respondeo, eum neque irregularem esse, neque excommunicatum. Non est irregularis, quia licet in c. Cum quis de sent. Excomm. in 6. Ratihabitio de occisione, aut percussione Clerici, comparentur mandato, tamen comparatio ibi non fit quoad incursum in irregularitatem, sed excommunicationem, de qua ibi est sermo. Hinc licet mandans Clerici occisionem, securo effectu, sit irregularis; non sic tamen eam ratam habens, uti est Petronius. Neque est excommunicatus, quia excommunicatio, utpote poena ecclesiastica, lata est pro ratihabitione externa, non autem pro interna, ut expresse notat Fagnanus in c. Dolentes de Celebr. Missar. Propterea cum Petronius externe de hujusmodi occisione displicentiam ostendat, dicendum, ipsum non esse excommunicatum.

M E N S E A U G U S T I.

CAS. I. Dominus nulla pollens arte, & à pueritia assuetus famulari, non inveniens dominum, ut ipsum conducere justo salario, necessitate compulsus, famulatum suscepit viri nobilis cum salario valde inferiori: cumque eo dominus non minus utatur in operando, quando reliquis famulis, ei tantum clam surripit, quantum adæquat salarium aliorum. Q. an licite.

Res-

M

Res-

Respondeo, posse domino, servatis legibus occultæ compensationis, licite clam surripere, si non quantum adæquat, &c, saltem quantum deest justo salario infimo. Ratio est, quia conducens ex una parte, eo ipso quod conducit, debet stare legibus justæ conductionis: ex alia, una ex hisce legibus est, quod famulo conducto tribuatur salarium justum saltem infimum, quod propterea si illi non tribuit, potest conductus se clam compensare, ut tradit Girib. in 4. Decal. c. 2. d. 3. n. 30. Nec obstat pactum in contrarium: eo enim ipso, quod est contra legem aut bonos mores, non obligat. Fagnanus in cap. Antigonus de Pactis. Et censetur factum non animo condonandi reliquum, sed ne amitteret illam commoditatem; quod enim quis facit necessitate compulsus, non facit libere, sed invite, & quasi coacte. Hinc Rosignolus de Loc. & Cond. præn. 9. cum Molina, Reginaldo, ac Rebello inquit, Dominum adhuc posse &c. si semetipsum obtulerit, quia necessitas non minuit rerum valorem, & merces ultroneæ vilescunt quidem, sed intra non infra latitudinem justii pretii. Alii tamen inquirunt, in casu esse aliquid plus minuendum; nam merces ultroneæ vilescunt saltem pro tertia parte pretii.

CAS. II. Cajus locavit Publio sua vita durante, operas suas, & filiorum ad molendum in ejus molendino sub certa mercede pro singulis annis. Q. an multiplicatis notabiliter filiis, teneatur Cajus molere eadem mercede.

Respondeo neg. Cum enim ultra justum neutra pars gravari de jure poterit, prudenter præsumitur, quod contrahentes de tot filiis non cogitaverint, per consequens, quod neque de tanta multitudine convenerint. Quare in casu vel iudicio viri prudentis à Publio augenda est merces, vel non omnes sunt obligandi ad molendum, & operandum contra æquitatem. Rebellus de Loc. & Cond. q. 1. Silvester V. Locatio q. 7. aliique com.

CAS. III. Fabius occidit Bannitum non zelo justitiæ, vel ob bonum Reipublicæ; sed ut reportet præmium occisori ejusdem promissum à Principe. Q. an sit reus culpæ mortalis.

Respondeo neg. supposita exclusionem odii, ac vindictæ. Ratio est, quia licet expresse solum intenderit præmium reportare, implicite tamen virtualiter, ac interpretative intendit etiam bonum Reipublicæ, justitiæque exercitium; prudenter enim præsumi potest voluisse illum occidere occisione non peccaminosa, sicque ob aliquem ex iis finibus, ratione quorum peccaminosa non est. Propterea cum isti fines sint bonum Reipublicæ &c. ideo ob istos fines, vel saltem ob aliquem ex istis finibus Bannitum occidisse, dicendum est. Cæterum si nullo modo aliquem ex hisce finibus intendisset, à mortali excusari non posset, tunc enim diceretur intendisse hujusmodi occisionem sub pura ratione homicidii ob præmium, quod ex objecto suo malum est, & quidem gravissimum. Vide Gavel. sup. Breb. Theol. pag. 239.

M E N S E S E P T E M B R I S.

CAS. I. VIX peracta à Parocho celebrante secunda Consecratione, monetur, Parochianum petisse Sacramenta, ac esse morti proximum; cumque non adsint in Ciborio particulæ antea consecratæ, nec in lo-

Mm 2

co

co alius Sacerdos, sumit ipse unam ex mox consecratis cum Vasculo Olei infirmorum, relictisque duobus ad custodiam specierum consecratarum, eo pergat cum aliis ad excipiendam illius Confessionem, eique ministrandum Viaticum, & Extremam Unctionem. Q. an interruptio Sacrae actionis, & Ministratio Viatici cum dicta particula liceat in casu, etsi in Missa nondum fuerit peracta Consumptio.

Respondeo affirm. Cum enim Charitas Religioni, ac puro Ecclesiae praeccepto, seu consuetudini praeponderet, obligatio providendi salutem Animae proximi praevalet obligationi non interrumpendi Sacrificium, & non communicandi ante consumptionem cum particula in eodem consecrata, ut cum Diana, Aversa, & aliis inquit Quartus in Rubr. Miss. p. 2. tit. 3. dub. 3. immo ita in simili casu fieri debere communis est DD. sententia. Notat tamen Quartus ibid. quod si Confessio moribundi longior futura sit ultra mediam horam, Parochus, audito aliquo peccato, illum moneat, ut generaliter se accusset de reliquis, proponens ea postea singillatim confiteri, si possit, statimque illum absolvat, caeteraque ei Sacramenta ministret, omissis Psalmis; & absque alia mora revertatur ad perficiendum Sacrificium, ut Missae unitas servetur; & postea si adhuc vivit, ad ipsum redeat, audiat reliquam Confessionem, & denuo absolvat.

CAS. II. Confessarius dubitans de relapsu Pœnitentis, ante absolutionem exigit ab eo iuramentum, quod relinquet occasionem proximam voluntariam, nec amplius relabatur in tale peccatum. Q. an bene, vel male se gerat.

Respondeo, Confessarium sic male se gerere. Ratio est, quia si habet rationabile fundamentum dubitandi de non dimissione huiusmodi occasionis, ac de relapsu Pœnitentis; debet huic absolute differre absolutionem, non autem ab eo exigere iuramentum de occasione dimittenda, ac de vitando relapsu; cum enim absoluti ante dimissionem regulariter non statim dimittant, & non relapsus plurimum pendeat à remotione occasionum, & à divinis auxiliis, quae licet debeamus sperare, pendent tamen à libera Dei voluntate, si tale iuramentum ab eo exigit, Pœnitentem relinquit in occasione proxima tum relabendi, tum pejerandi, sicque in proximo periculo duplicis mali, si antea erat in periculo unius tantum, ut advertunt comm. DD.

CAS. III. Famulus etsi videat alium famulum res Domini surripere, taceat. Q. an tale silentium sit contra iustitiam, & propterea fure non solvete, ipse solvere teneatur.

Respondeo cum dist. Vel isti famulo specialiter commissa est cura, & custodia rerum domesticarum; vel non. Si primum dico, utique tale silentium esse contra iustitiam, si absque sui gravi periculo impedire valeat Domini damnum clamando, aut resistendo; cum enim teneatur ex officio hoc impedire, non impediendo deest muneri suo, adeoque ipse pro eo tenetur ad solutionem, si ille non solvat. Si secundo; subdistinguo: vel videt alium famulum res domini surripere, & congregare animo asportandi, & fugiendi, & tunc dico, cum communiore, silentium adhuc esse contra iustitiam cum obligatione restituendi, nisi potens clamet, & impediatur, ut etiam dici solet, cum furantur extranei; in his enim casibus famulus est quasi domesticus, & familiaris Domini, certa mercede conductus ad commodum, & utile ejusdem,

dem, ac proinde damnum Domini vitare tenetur. Vel videt famulum aliquid quidem surripere, sed nescit, ipsum non congregare animo asportandi, & fugiendi; & tunc dico, silentium esse tantum contra Charitatem, quatenus potens non evitat malum proximi. Caeterum cum ex officio ipsum avertere non teneatur, non obligatur ad solvendum, fure non solvete. Giribaldus de Rest. c. 3. dub. 5. n. 43.

MENSE OCTOBRIS.
CAS. I. Novit Flaminius, Uxorem suam febris maligna, adeoque periculosa laborare, at simul etiam novit, eam esse valde apprehensivam, & notabiliter contristandam cum augmento morbi, si eidem manifestetur periculum, cui subest. Propterea cum ipsa confessa fuerit hesternae die, & ex devotione sacra Communione refecta; nedum taceat ipse, verum etiam curat, ne quis ei mortis periculum patefaciat. Q. an istud silentium sit culpabile.

Respondeo affirmative. Directe enim opponitur Charitati, cuius lege deberet Flaminius salutem spirituales Uxoribus consulere, nedum ipsam hortando, ut divinae dispositioni se humillime subiciat, morbi quoque molestiam patienter ferat; verum etiam meliori modo, quo potest, animae suae provideat, ferventius à Deo peccatorum veniam exposcat, Sacramentis Ecclesiae se munit, &c. Licet enim confessa fuerit hesternae die, & Sacra Communione refecta; tamen si etiam tunc non suberat probabili mortis periculo, incertum est, an per illam Confessionem, & Communionem satisfecerit praecceptis confitendi, & communicandi in periculo mortis; cum id plures quidem affirmant; alii tamen quamplures negent, ut videre est apud Giribald. de Euch. c. 7. dub. 3. Deinde cum huiusmodi febris laborantes persaepe in phrenesim incidant, verae ac debitae charitatis officium exigeret, ipsam monere, ut petat, quod morbo magis ingravescente, ei ministretur Extrema Unctio, seque interim ad eam disponat, sic eam uberiori cum fructu percipitura, nec non auxilia potentiora pro ultimo luctu. Cum ergo istud Charitatis exercitium obruatur noxio illo silentio: quis Flaminius hoc culpa non imputabit? Neque ipsum excusat praevisionis contristationis cum augmento morbi; *Anima enim est multo pretiosior corpori. Cum infirmus de Pœnit. & Remis. ac praeterenda est caeteris rebus, L. Sancimus §. penult. c. de Sac. Eccl.*

CAS. II. Valerius summo mane discessit à propria regione, ubi celebratur festum Patroni principalioris, ac se transtulit in aliam, ubi recolitur festum consimile. Q. an teneatur hic Sacramentum audire.

Respondeo affirm. si antequam discederet à propria regione, illud non audivit. Ratio est, quia praxis, & usus quasi communis jure gentium inductus, & approbatus, ac unanimi consensu omnium Fidelium, Superiorum & Pastorum, receptus, hanc obligationem induxit, statim ac utrobique viget, ac obligat similis lex, aut consuetudo, ut notat Bossius de Jubil. sect. 4. cas. 18. n. 44. Et quidem jure, ac merito talis usus invaluit; sic enim & Religioni fit satis, & graviori pondere nemo oneratur ob existentiam in proprio, vel alieno territorio. Hinc. Suarez t. 1. de Relig. lib. 2. c. 14. n. 15. absurdum dicit in casu sentire oppositum.

CAS. III. Sempronius obligatur ratione Capellanæ ad quotidie celebrandum ad Altare S. Mariæ, per mensem omnino destitit à celebratione, eo quod in tali Altari fieri non poterat celebratio; per alium mensem celebravit ad aliud Altare, quamvis commode posset celebrare in deputato. Q. an in utroque casu male se gesserit, ac teneatur ad aliquid.

Respondeo ad 1. cum dist. Vel erat obligatus quoad solam præsentiam; & tunc dico, quoad hoc ipsum nec male se gessisse, nec teneri ad aliquid, cum habuerit legitimum Altaris impedimentum. Vel erat obligatus etiam quoad Sacrificii applicationem; & tunc dico, ipsum sic male se gessisse, ac teneri ad supplenda Sacrificia ommissa; impedito enim Altari designato, recurrere debebat ad Episcopum, qui vigore facultatis sibi à Tridentino concessæ, ipsi pro interim assignasset aliud Altare, in quo celebraret, & sic meliori modo possibili Testatoris mentem impleveret. Ad 2. Vel Altare S. Mariæ est privilegiatum, & ipse celebravit in alio non privilegiato; & nunc dico, quod male se gessit, ac obligatur restituere, aut in eodem tot Sacrificia per alium supplere, ob spirituale damnum Testatori illatum. Vel non est privilegiatum, & tunc dico, quod si obligatio erat quoad solam præsentiam, non acquisivit stipendium, utpote relictum ex fine habendi præsentiam. Si vero obligatio erat etiam pro applicatione, debet sibi retinere ratam huic præcise correspondentem, & reliquum restituere, cum applicuerit quidem Sacrificium, sed non in loco debito. Rosignol. Puteob. aliique.

MENSE NOVEMBRIS.

CAS. I. Camillus certo sciens ex una parte Clericum quemdam malum esse, ac vitiosum; ex alia conjiciens ob fictas virtutes, apparentemque modestiam, & probitatem, eum bonitatis singularis fama polle- re apud fere omnes regiones; modo huic, modo illi dicit, eum esse insignem hypocritam; & lupum in pelle ovina. Q. an peccet mortaliter.

Respondeo cum dist. Vel hoc facit ex justo, & rationabili motivo, ut ad necessariam instructionem, ne quis ejus hypocrisi decipiatur, pravus moribus inficiatur, &c. & tunc dico, quod si id fiat, secluso malo animo erga ipsum, tantum abest, quod Camillus peccet mortaliter, ut per hoc purius exerceat actum Charitatis, & mereatur. Vel hoc facit sine justo, & rationabili motivo; & tunc dico, Camillum peccare mortaliter: licet enim is sit vitiosus, nec possideat virtutem, seu bonitatem, quæ est veræ famæ fundamentum; tamen cum ejus malitia occulta sit, nec supponatur alteri noxia, nequit alii, absque gravi culpa, ac onere restitutionis, manifestari. Propterea Camillus toties peccat mortaliter, quoties alicui id refert; graviter lædit jus, quod Clericus habet ad propriam famam penes tales personas, apud quas proinde tenetur modo possibili famam restituere, ut tradunt DD. comm.

CAS. II. Troilus post expeditum Breve, vigore cuius possit eligere Confessarium, qui eum absolvat ab omnibus Censuris & peccatis, etiam S. Sedi reservatis, novum peccatum commisit reservatum Pontifici. Q. an vigore ejusdem Brevis etiam ab hoc possit absolvi.

Res-

Respondeo affirm. Ratio est, quia facultas, in casu concessa, generalis est, ac illimitata. Unde sicuti facultas tempore Jubilæ concessa, ob hanc rationem, dicitur extendi nedum ad peccata commissa ante Jubilæ promulgationem, sed etiam ad postea perpetrata usque ad tempus absolutionis, Viva Opusc. de Jub. q. 11. art. 3. num. 2. ita facultas obrepta per præsens Breve &c. & hoc etiam si in eodem exprimat *pro hac vice, pro una vice*; nam hujusmodi verba non restringunt concessionem ad sola commissa tempore concessionis, sed ad unam Confessionem, adeo ut si Pœnitens post obtentam absolutionem vigore Brevis, denuo in reservata labatur, Breve obtentum amplius non inserviat. Excipe tamen casum, quo Pœnitens dolose diu distulerit Brevis executionem, ut interim laxatis habenis peccaret, & postea absolveretur; cum enim fraus & dolus nemini debeant patrocinari, mens Concedentis non est, ut impertita facultas ad hæc absolvenda deserviat. Lugus de Pœnit. disp. 20. sect. 8.

CAS. III. Fœmina prægnans, gravibus subjecta venereis cogitationibus, sæpius experta est, jejunii remedio se facile vincere hujusmodi tentationes: è contra non jejunando se pluries ab iis vinci. Q. an teneatur jejunare, quamvis jejuniu sit noxium fœtui.

Respondeo ipsam nec teneri, nec posse jejunare, eo ipso quod novit jejuniu esse noxium fœtui. Ratio est, quia non sunt facienda mala, ut eveniam bona. Jam vero statim ac jejuniu est noxium fœtui, malum est. Nec refert, quod plurimum inserviat ad vincendas tentationes; quamvis enim sit medium aptum ad talem finem, non est tamen unicum medium; frequens enim novissimorum recordatio occasionum sollicita fuga, seria meditatio passionis Christi Domini, diligens sensuum custodia, humilis divini adjutorii postulatio, vigilans voluntatis frænatio &c. sunt media & ipsa valde conducentia ad talem finem; quibus propterea si ipsam opportune, ac solcite usa fuisset; non victa; sed vitrix; Deo opitulante, extitisset. At etiam demus usu horum mediorum tentationes non evanescere; immo inobservantiam jejunii illi esse occasionem proximam peccandi: quid tum? Adhuc debet non jejunare in casu; 1. quia subesse tentationibus culpa non est, sed seges meriti, quoties illi voluntas resistit; 2. quia occasio peccandi stimulat quidem ad peccandum; at per se peccatum non est, nisi sit voluntaria. Ideoque cum in casu fœminæ voluntaria non sit, utpote quia si pluries cibum sumit, necessario id facit, ut se ac fœtum nutriat, dicendum &c. E contra ratio, in casu jejuniu, utpote noxium fœtui (sicuti supponitur) in se est peccatum;

MENSE DECEMBRIS.

CAS. I. Mercator, emptore petente certam speciem mercis, quam ipse non habet, fingit se pergere domum ad eam sumendam; at pergit eam emere ab alio vicino Mercatore pretio ex. gr. novem juliorum, emptamque defert, ac illico revendit petenti pretio juliorum duodecim. Q. an licitum sit hujusmodi lucrum.

Respondeo cum distinctione. Vel pretium juliorum duodecim non excedit limites justii pretii: vel illos excedit; Si excedit; clare patet non licere hu-

hu-

